

Warszawa, 9 grudnia 2016 r.

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

Podsekretarz Stanu

DL-III-071-125/16/2
16/202-01493

old. BM-I.071-615/16/2

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 13.12.2016 r.

nr. 6221 podpis. [signature]

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 13.12.16
nr. 7270 podpis. [signature]

Pan

Stanisław Karczewski

Marszałek

Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na oświadczenie złożone przez Pana Senatora Jarosława Obremskiego podczas 29. Posiedzenia Senatu RP w dniu 4 listopada 2016 r., w sprawie nieuczciwych praktyk stosowanych w obrocie konsumenckim przez przedstawicieli profesjonalnych podmiotów gospodarczych, podczas zawierania umów sprzedaży używanych pojazdów samochodowych, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

We wskazanym oświadczeniu Pan Senator Jarosław Obremski postuluje zmiany legislacyjne w obszarze prawa karnego, polegające na penalizacji proceduru związanego z „zatajaniem” przez przedstawicieli profesjonalnych podmiotów gospodarczych wobec konsumentów, przy zawieraniu umów sprzedaży używanych pojazdów samochodowych, wad ukrytych takich pojazdów, w szczególności tzw. wypadkowej historii samochodu. Zachowanie sprzedającego, w takich wypadkach, przybiera zazwyczaj postać przeprowadzenia prac naprawczych pojazdu, mających na celu ukrycie wcześniejszych uszkodzeń blacharsko-mechanicznych sprzedawanego samochodu oraz niepoinformowania kupującego o wcześniejszym uczestniczeniu takiego pojazdu w wypadkach i kolizjach drogowych.

Analizując zasadność postulowanej zmiany należy stwierdzić, iż sygnalizowany proceder ukierunkowany jest na wprowadzenie kontrahenta w błąd co do istotnych okoliczności dotyczących pojazdu samochodowego będącego przedmiotem czynności

cywilnoprawnej i tą drogą doprowadzenie nabywcy do niekorzystnego rozporządzenia jego mieniem. Zachowanie takie jest kryminalizowane w ramach przestępstwa oszustwa określonego w przepisach ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.), dalej jako k.k., które występuje w typie podstawowym (art. 286 § 1 k.k.), uprzywilejowanym (tzw. wypadek mniejszej wagi – art. 286 § 3 k.k.) oraz kwalifikowanym (dopuszczenie się przestępstwa oszustwa w stosunku do mienia o znacznej wartości, tj. powyżej 200 000 zł. lub do mienia o szczególnym znaczeniu dla kultury – art. 286 § 1 kk w zw. z art. 294 § 1 lub 2 k.k.).

W tym miejscu podnieść należy, iż w świetle niekwestionowanych i jednolitych poglądów nauki prawa karnego przestępstwo oszustwa polega na doprowadzeniu przez sprawcę innej osoby, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, do niekorzystnego rozporządzania jej własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd, wyzyskania błędu lub wyzyskania niezdolności do należytego pojmowania przedsięwziętej czynności. Wprowadzenie w błąd polega przy tym na podjęciu przez sprawcę podstępnych zabiegów prowadzących do wywołania u pokrzywdzonego mylnego wyobrażenia o rzeczywistości. Wyzyskanie błędu zachodzi natomiast wtedy, kiedy pokrzywdzony ma już błędne wyobrażenie o rzeczywistości, zaś sprawca wyobrażenie to wykorzystuje (np. mylne wyobrażenia pokrzywdzonego o rzeczywistej wartości rzeczy będącej przedmiotem sprzedaży). Te formy oszustwa określane są mianem „oszustwa czynnego”. Trzecią formą oszustwa, zwaną mianem „oszustwa biernego”, stanowi wyzyskanie niezdolności do należytego pojmowania przedsięwziętego działania. Niezdolność, którą sprawca wyzyskuje, może mieć tutaj charakter trwały lub czasowy i wynikać z różnych przyczyn (np. osoba z zaburzeniami zdrowia psychicznego lub upośledzeniem umysłowym, osoba w podeszłym wieku cierpiąca na zaburzenia starcze, osoba w młodym wieku nie posiadająca rozeznania życiowego, ale również odurzenie alkoholowe, narkotykowe, naiwność, przesady, rażąco niski stan wiedzy itp.). Ta forma oszustwa polega na wykorzystaniu przez sprawcę braku zdolności pokrzywdzonego do zrozumienia podejmowanych działań i prawidłowej oceny rzeczywistości. Istota przestępstwa oszustwa polega więc na posłużeniu się fałszem jako czynnikiem sprawczym, który ma doprowadzić pokrzywdzonego do podjęcia niekorzystnej decyzji majątkowej. W doktrynie prawa karnego podkreśla się, iż przestępstwo oszustwa należy do grupy tzw. przestępstw materialnych, do którego zaistnienia niezbędne jest wystąpienie skutku w postaci doprowadzenia pokrzywdzonego za pomocą przynajmniej jednego z ww. sposobów do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, co oznacza pogorszenie jego sytuacji majątkowej poprzez spowodowanie uszczerbku w istniejącym jego majątku

(*damnum emergens*) lub umniejszenie przyszłych i spodziewanych korzyści (*lucrum cessans*). Dla przypisanie danej osobie odpowiedzialności karnej za przestępstwo oszustwa niezbędne jest przy tym ustalenie związku przyczynowego między jej zachowaniem a zaistniałym skutkiem. Chodzi tutaj o istnienie tego rodzaju powiązania, zgodnie z którym nie nastąpiłoby niekorzystne rozporządzenie mieniem bez wprowadzenia w błąd, wyzyskania błędu lub wyzyskania niezdolności osoby rozporządzającej do należytego pojmowania przedsiębranego działania. Podstawą odpowiedzialności karnej jest więc złożone zachowanie sprawcy i pokrzywdzonego, ich wzajemna aktywność i powiązanie pomiędzy tymi zachowaniami. Ponadto należy pamiętać, iż przestępstwo oszustwa należy do przestępstw umyślnych, które może być popełnione jedynie z zamiarem bezpośrednim ukierunkowanym na określony cel, którym w tym wypadku jest osiągnięcia korzyści majątkowej (zob. A. Marek, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010, A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222–316, t. II, Warszawa 2010, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222–316, t. II, Warszawa 2013, J. Giezek (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, Warszawa 2014, M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2015, R. Stefański, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2015, A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278–363, Warszawa 2016).

Poza tym nie można zapominać o tym, iż przestępstwo oszustwa należy do grupy tzw. przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, co oznacza, iż do zainicjowania postępowania karnego o tego rodzaju występki wystarczające jest złożenie przez pokrzywdzonego, do organów ścigania, zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Przestępstwo oszustwa w swoim typie podstawowym (art. 286 § 1 k.k.) zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat, w typie uprzywilejowanym (art. 286 § 3 k.k.) karą grzywny, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2, a w typie kwalifikowanym (art. 286 § 1 k.k. w zw z art. 294 § 1 lub 2 k.k.) karą pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Sankcje przewidziane w treści przepisów art. 286 § 1 k.k., art. 286 § 3 k.k., czy art. 286 § 1 k.k. w zw z art. 294 § 1 lub 2 k.k. nie ukazują całego obrazu surowości represji karnej, która może być zastosowana wobec sprawcy przestępstwa oszustwa. Po pierwsze zauważyć należy, iż przepisy k.k. w przypadku orzeczenia wobec sprawcy przestępstwa oszustwa kary pozbawienia wolności przewidują nadto możliwość wymierzenia kary grzywny. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 33 § 2 k.k. sąd może wymierzyć grzywnę obok

kary pozbawienia wolności, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął (przestępstwo oszustwa należy do tej kategorii przestępstw). Po drugie w przypadku popełnienia tego rodzaju występku istnieje także możliwość orzeczenia wobec sprawcy przepadku korzyści majątkowej osiągniętej z przestępstwa (art. 45 k.k.), czy też środków kompensacyjnych na rzecz pokrzywdzonego w postaci obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w całości albo w części (art. 46 § 1 k.k.), zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 46 § 1 k.k.), ewentualnie nawiazki (art. 46 § 2 k.k.). Poza tym wysoki stopień społecznej szkodliwości tego rodzaju czynów bez wątpienia stanowi okoliczność, która wpływa na sądowy wymiar kary.

Ponadto nie można zapominać o tym, iż ochrona osób, które w wyniku nieuczciwego zachowania sprzedawcy, zostały poszkodowane podczas zakupu używanego pojazdu samochodowego możliwa jest także na gruncie prawa cywilnego w drodze odpowiedzialności sprzedawcy z tytułu rękojmi za wady (art. 556-576⁴ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121, z późn. zm.), dalej jako k.c.) lub z tytułu gwarancji (art. 577-581 k.c.).

Reasumując stwierdzić należy, iż w aktualnym stanie prawnym istnieją dostateczne podstawy do zwalczania przestępczości polegającej na procederze związanym z „zatajaniem” przez przedstawicieli profesjonalnych podmiotów gospodarczych wobec konsumentów, przy zawieraniu umów sprzedaży używanych pojazdów samochodowych, wad ukrytych takich pojazdów. Niewątpliwie obecnie obowiązujące przepisy karne są wystarczające, aby skutecznie ścigać tego rodzaju zachowania i umożliwiają pociągnięcie do odpowiedzialności karnej (i to bardzo surowej) osób zajmujących się tego rodzaju działalnością, bez konieczności tworzenia nowych kazuistycznych uregulowań karnoprawnych.

W tym stanie rzeczy postulat stworzenia nowego typu czynu zabronionego wydaje się niezasadny. Z tych też względów Ministerstwo Sprawiedliwości w chwili obecnej nie planuje prac legislacyjnych mających na celu modyfikację istniejącego w tym zakresie porządku prawnego.

POSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości
Marcin Warchol